Rok 8. Warszawa, dnia 29 lutego 1932 r. Nr. 4

OSZCZĘDNOŚĆ

DWUTYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWIE ORGANIZACJI OSZCZĘDNOŚCI W POLSCE

ORGAN ZWIĄZKU MIEJSKICH I POWIATOWYCH KAS OSZCZĘDNOŚCI W WARSZAWIE

Prenumerata z przesyłką pocztową wynosi:

Rocznie	zł. 32.—
Półrocznie	„ 16.—
Kwartalnie	„ 8.—
Miesięcznie	„ 3.—
Cena Nr. pojedyńcz. .	„ 1.40

Redaktor WACŁAW GAJEWSKI
REDAKCJA: Warszawa, pl. Napoleona Nr. 7, tel. 233-86
ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Ś-to Krzyska 13.
Konto czekowe w P. K. O. Nr. 1520.
Nakład i wydawnictwo „Samorządowego Instytutu Wydawniczego" Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Warszawie, ul. Ś-to Krzyska Nr. 13 — Telef. 442-63.

CENY OGŁOSZEŃ
Strona w tekście: 450 zł., 1|2 str. 2,5 zł., 1|4 str. 112,50 zł. Poza tekstem za sronę 300 zł., 1|2 str. 150 zł., 1|4 str. 75 zł.
Dla instytucyj komunalnych i oszczędnościowych: bilanse i tabl. za str. 225 zł., 1|2 str. 112,50 zł., 1|4 str. 56,25 zł., i zwykłe ogłoszenia za str. 150 zł., 1|2 str. 75 zł,, 1|4 37,50 zł.

Polski rynek pieniężny w r. 1931

W żadnym innym roku nie ujawnił się tak silnie wpływ niekorzystnych czynników na polskim rynku pieniężnym jak w r. 1931. Dzięki temu, że Polska posiada mniej skomplikowaną strukturę gospodarczą i finansową i że była stosunkowo mało zaangażowana w międzynarodowej wymianie kapitałów oraz że nie przeprowadzała lekkomyślnie inwestycyj, opartych na ustawicznie odnawianych kredytach krótkoterminowych, należy w pierwszym rzędzie zawdzięczać, iż pozostała w rzędzie tych państw, których system kredytowo - walutowy nie uległ zachwianiu ani załamaniu. Niemniej jednak głębokie przesilenie, ujawniające się we wszystkich dziedzinach gospodarki międzynarodowej, musiało pozostawić również ślady i na naszym organiźmie, wyrażając się przedewszystkiem w znacznem osłabieniu rynku pieniężno - kredytowego.

Po ostrych przejawach pogorszenia, jakie uwydatniły się w dziedzinie produkcji i konsumcji już w poprzednich latach, rozszerzyło się przesilenie w r. 1931 w pierwszym rzędzie na dziedzinę finansów publicznych, następnie na sferę bankową i kredytu, a wkońcu doprowadziło do załamania się systemów walutowych licznych państw.

Wystarczy przypomnieć w krótkości najważniejsze wydarzenia w dziedzinie walutowej i kredytowej o międzynarodowej doniosłości. W maju nastąpiło załamanie się „Oesterreichische Creditanstalt", w lipcu zawieszenie operacyj bankowych i giełdowych w Niemczech, we wrześniu odstąpienie Anglji od parytetu złota i spadek funta oraz szeregu innych walut, w październiku gwałtowne wycofywanie złota z Nowego Jorku. W drugiej połowie roku pogorszyła się niezwykle silnie sytuacja Niemiec, co spowodowało konieczność zwołania do Bazylei ponownej konferencji ekspertów dla ustalenia zdolności płatniczej Niemiec i rozpoczęcia rokowań przedstawicieli banków wierzycielskich w sprawie t. zw. „Stillhalteabkommen", którego termin upływał w lutym 1932 r. Rokowania te, jak wiadomo, doprowadziły w końcu stycznia 1932 r. do przedłużenia terminu spłaty tych zobowiązań na przeciąg jednego roku, przyczem istnieje możność zamiany krótkoterminowych zobowiązań na zobowiązania o charakterze dłuższym. Szereg innych krajów wprowadził ostre reglamentacje dewizowe, podwyżki celne, kontyngenty względnie zakazy przywozu oraz inne formy przeszkód na polu międzynarodowej wymiany towarowej i kapitałowej, które są charakterystycznemi przejawami przesilenia, w jakiem znajduje się ustrój finansowy i gospodarczy świata.

Z punktu widzenia rynku pieniężnego dominującą cechą współczesnego kryzysu zarówno w skali międzynarodowej jak i krajowej jest moment psychologiczny wyrażający się w kryzysie zaufania. Kryzys zaufania, mający swój początek w rozszerzającej się niewypłacalności dulżników i nieufności co do pomyślnego układu stosunków gospodarczych, trudnościach w zamianie kredytów krótkoterminowych na zobowiązania długoterminowe, ujawnił się w drugiej połowie roku w wycofywaniu wkładów, tezauryzacji banknotów, ucieczce kapitałów zagranicę, doprowadzając wreszcie do zupełnego zakłócenia międzynarodowego obiegu kapitałów. Ten brak zaufania, powodujący trudności dla całej gospodarki światowej, może być usunięty tylko w drodze międzynarodowej akcji, mającej na celu przyśpieszenie gospodarczej pacyfikacji świata.

Wpływ międzynarodowego kryzysu zaufania na stosunki wewnętrzne w Polsce był tylko pośredni. Mimo bowiem całego szeregu ciosów i niezwykle zakłóconych stosunków finansowych świata, podstawy naszego gospodarstwa — finanse publiczne, kredyt i waluta — nie zostały zachwiane, a nieuchronne osłabienie naszego organizmu, jakie musiało się w tych warunkach uwydatnić, było mniejsze, aniżeli w całym szeregu innych krajów. Tem większa jednak ciąży na nas odpowiedzialność za utrzymanie istniejącego stanu rzeczy, gdyż zachodzi coraz więcej oznak, że obecne zjawiska nie są bynajmniej przejściowe i że gospodarstwo polskie będzie przez

dłuższy czas zdane na swe własne siły w dziedzinie zaopatrzenia kapitałowego. Pamiętać ponadto należy, że gdyby się nawet pesymistyczne horoskopy nie ziściły, to poprawy naszej sytuacji gospodarczej pod wpływem bodźców zewnętrznych należy oczekiwać dopiero jako zjawiska wtórnego i pośredniego, gdy w głównych centrach gospodarczych utrwali się na dobre pomyślna konjunktura.

Rok 1931 wykazał naocznie, że zarówno polski system walutowy jakoteż aparat bankowy jest dostatecznie silny i odporny i potrafi sprostać nawet bardzo silnemu naciskowi zewnętrznemu. Mimo silnego odpływu wkładów wewnętrznych oraz trwającego przez kilka miesięcy odpływu lokat zagranicznych w bankach polskich, banki te potrafiły wywiązywać się z łatwością ze swych zobowiązań. Środków dostarczała im przedewszystkiem likwidacja operacyj kredytowych, która jednak oczywiście dotykać musiała także i najlepszych dłużników. W bardzo niewielkim tylko rozmiarze odbyło się to kosztem redyskonta w Banku Polskim, dzięki temu portfel wekslowy Banku Polskiego nie okazywał tendencji wykraczania poza normalny stan, co usuwało możność znaczniejszego pogorszenia się stosunku pokrycia kruszcowego obiegu banknotów i tem samem osłabienia mocnej pozycji walutowej.

Poniższe tabele obrazują stan wkładów w bankach oraz w innych instytucjach finansowych, oraz stan kredytów krótkoterminowych udzielanych przez banki.

Wkłady w instytucjach kredytowych.

W miljonach złotych.

Instytucje	1928 31.XII.	1929 21.XII.	1930 31.XII.	1931 31.III.	1931 30.VI.	1931 30.IX.
Ogółem	2.484.2	2.719.7	2.998.7	3.005.2	2 921.6	2.565.3
Bank Polski i banki państwowe	948.8	947.8	967.6	957.4	1.032.0	934.2
Prywatne banki akcyjne	914.8	987.8	1.056.6	1.019.4	850.7	660.2
Kasy Oszczędn. i spółdzielnie kredytowe	620.6	784.1	974.5	1.028.4	1.038.9	970.9
Rodzaj wkładów:						
Wkłady beztermi-nowe	1.206.6	1.197.8	1.165.2	1.096.2	1.030.9	839.9
Wkłady terminowe	514.6	540.3	569.2	556.9	503.2	419.7
„ oszczędn.	763.0	981.6	1.264.3	1.352.1	1.387.5	1.305.7

Spadek wkładów był wywołany przedewszystkiem wypadkami zewnętrznemi, które przyczyniły się do wywołania nastroju płochliwości u wkładców. Poza czynnikiem psychicznym wpłynął na spadek również cały szereg rzeczowych momentów, jak uzupełnianie kapitałów obrotowych zarówno handlu, przemysłu, jak i rolnictwa, uszczuplonych wskutek ograniczeń kredytowych i wycofywanie oszczędności w celach konsumcyjnych.

Kredyty krótkoterminowe [1]).

W miljonach złotych

Instytucje	1928 31.XII	1929 31.XII	1930 31.XII	1931 31.III	1931 30.VI	1931 30.IX
Ogółem	2.715.0	3 022.6	3.101 9	2.968.3	2,779.8	2 508.1
Bank Polski	731.9	781.1	758.3	656.5	637.2	737.3
Banki akcyjne krajowe i Centralna Kasa Spółek Roln.	1.115.6	1.241.1	1.284.4	1.271.7	1.072,8	761.3
Oddziały banków zagranicznych	177.7	194.3	194.2	178.7	149.6	129.9
Banki państw. i kcmunalne	689.8	806.1	865.0	861.4	920.2	879.6
w tem:						
Bank Gospodarstwa Krajowego	267.6	252.6	236.4	239.5	256.2	238.9
Państwowy Bank Rolny	353.1	468.8	556.1	536.4	581.3	563.2
Pocztowa Kasa Oszczędności	29.7	32.7	15.8	28.5	22.3	22.0
2 banki komunalne	39 4	52.0	56.7	57.0	60 4	55.5
Rodzaje kredytów:						
Dyskonto weksli	1.364.5	1.413.4	1.328.9	1.176.6	1.123.4	1.032.0
Otwarty kredyt	858.7	991.3	1.089.4	1.097.2	955.0	741.8
Pożyczki towarowe, terminowe i inne	491.8	617.9	683.6	694.5	701.4	734.3

Pod wpływem spadku wkładów, kredyty ogółem, a w szczególności akcyjnych banków prywatnych, zmniejszyły się zarówno w cyfrach absolutnych jak i względnych w stopniu szerszym, aniżeli nastąpił spadek wkładów. A mianowicie w ciągu trzech pierwszych kwartałów roku sprawozdawczego wkłady ogółem zmniejszyły się o 433,4 milj. zł., czyli o 14,4%, podczas gdy kredyty ogółem skurczone zostały o 593,8 milj. zł., czyli o 19,1%. Stało się to głównie skutkiem ograniczeń kredytowych stosowanych przez prywatne banki akcyjne, które pociągnięte zostały jednocześnie do silnego zwrotu wkładów krajowych i spłaty krótkoterminowych zobowiązań wobec zagranicy.

Pod względem obiegu pieniężnego kontynuowana była nadal ostrożna polityka zmierzająca do niepowiększania cyrkulacji pieniądza, raczej do jej zmniejszania w związku ze spadkiem obrotów gospodarczych oraz sytuacją walutową. Wskutek tego Bank Polski nadal utrzymywał w roku 1931 ograniczenie przyjmowania do dyskonta weksli nie dłuższych niż 75 dni, wprowadzone jeszcze w roku poprzednim. Stopa dyskontowa podwyższona w tym okresie nie była. Jednym z powodów tego był fakt, że w okresie taniości pieniądza na rynkach zagranicznych utrzymywał ją Bank na poziomie względnie wysokim. W normalnym przebiegu wypadków winno było nastąpić w roku 1931 pewne upłynnienie rynku pieniężnego wobec ograniczenia rozmiarów dokonywanych inwestycyj, zniżki cen, mniejszych obrotów towarowych, silnego spadku produkcji, skurczonej

1) W Banku Polskim dyskonto weksli i pożyczki lombardowe, we wszystkich innych instytucjach stan kredytów z potrąceniem redyskonta.

ilości zapasów towarowych ciążących na rynku, stopniowego regulowania dawniejszych zobowiązań oraz przystosowywania się większości zdrowych przedsiębiorstw do ograniczonych możliwości zbytu.

W rzeczywistości jednak uwydatniło się pogorszenie sytuacji wobec przemożnego wpływu wykazanych poprzednio objawów kryzysu zaufania i całego szeregu innych czynników ujemnych. Odpływ wkładów, pokrywanie deficytów skarbowych z lokat wycofywanych z banków państwowych i konieczność utrzymywania wysokiego poziomu pogotowia kasowego zmuszały do dalszego kontynuowania ograniczeń kredytowych. Intensywne spłacanie zagranicznych kredytów bankowych, towarowych i gotówkowych zaciągniętych bezpośrednio przez większe przedsiębiorstwa, zamrożenie kredytów rolniczych, spadek siły nabywczej ludności, trwający w dalszym ciągu poziom niewypłacalności i upowszechnianie się tranzakcyj gotówkowych w handlu były dalszemi czynnikami powiększającemi dysproporcję między popytem a podażą kapitałów.

W konkluzji należy stwierdzić, że przyczyn uniknięcia przez Polskę tych trudności, jakie doprowadziły do załamania się systemów walutowych szeregu innych daleko silniejszych państw, szukać należy w prawidłowo funkcjonującym aparacie bankowym, walutowym oraz skarbowym, który w ostatnich latach oparł swą politykę na zasadach nie angażowania się ponad istotne możliwości oraz utrzymywania możliwie dużych rezerw i wysokiego stopnia płynności.

Dr. H. N.

Uwagi, dotyczące okresu urzędowania, zadań oraz doboru Komisarzy rządowych dla Komunalnych Kas Oszczędności

Następstwem rozwiązania organów komunalnej kasy oszczędności przez władzę nadzorczą jest ustanowienie przy niej komisarza rządowego.

Art. 32 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 r. o komunalnych kasach oszczędności (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 339) stanowi:

„W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w prowadzeniu kasy, a w szczególności wykroczeń przeciw obowiązującym przepisom lub postanowieniom statutu kasy służy władzy nadzorczej prawo wydawania zarządzeń niezbędnych, celem usunięcia nieprawidłowości lub zapobieżenia dalszym wykroczeniom. Zarządzenia te mogą polegać na zawieszeniu w czynnościach lub usunięciu członków rady kasy, zarządu kasy i komisji rewizyjnej i na ustanowieniu w razie potrzeby komisarza na koszt kasy lub związku poręczającego dla zarządu kasą do czasu wyboru nowych organów. Wybór ten powinien nastąpić w ciągu trzech miesięcy od czasu ustanowienia komisarza.

Komisarz w zakresie powierzonych mu czynności wstępuje we wszystkie prawa i obowiązki rady i zarządu kasy".

Ponieważ postanowienie wyżej przytoczone nasunąć może szereg wątpliwości, zarówno co do zadań i uprawnień komisarzy rządowych, jakoteż i co do czasu urzędowania tych komisarzy, należałoby intencję ustawodawcy bliżej rozpatrzeć i ustalić.

Niewątpliwie, że jak to z ostatniego ustępu powołanego właśnie przepisu art. 32-go wynika, komisarz rządowy, obejmując swe stanowisko, wstępuje we wszystkie prawa i obowiązki rozwiązanych organów kasy. Biorąc na uwagę równocześnie także inne przepisy powołanego rozporządzenia, a mianowicie dotyczące normalnych organów komunalnej kasy oszczędności, można zakres praw i obowiązków, przejętych przez komisarza, drogą interpretacji, w następujący sposób oświetlić.

Artykuł 5-ty rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 roku określa wyraźnie, iż rada kasy jest organem posiadającym prawo stanowienia, zaś zarząd jest organem wykonawczym. Z brzmienia słów „ustanawianie komisarza dla zarządu kasą" w związku z tym ostatnim artykułem wynika, że komisarz rządowy powołany jest w pierwszym rzędzie do zarządzania kasą. Wobec tego więc zainteresowana władza nadzorcza mogłaby nawet z utrzymaniem rady kasy rozwiązać tylko sam zarząd kasy i ustanowić w miejsce zarządu komisarza do czasu wyboru nowego zarządu kasy. Komisarz w tych wypadkach wstąpiłby tylko w prawa i obowiązki rozwiązanego zarządu. Komisarz również zastępuje tylko zarząd z chwilą ukonstytuowania się nowowybranej po rozwiązaniu Rady.

Z brzmienia postanowienia ustępu 1-szego, zdanie ostatnie cytowanego art. 32 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, a mianowicie z przepisu, że „wybór organów kasy powinien nastąpić w ciągu trzech miesięcy od czasu urzędowania komisarza", należy wyciągnąć wniosek, iż ustawodawca chciał zamknąć urzędowanie komisarza zasadniczo w ramach tylko 3-ch miesięcznego okresu. Termin ten, przeznaczony w zasadzie do powstrzymania nieprawidłowego biegu spraw kasy i do nawrócenia jej gospodarki na właściwe tory, uważał ustawodawca za prekluzyjny, a krótkotrwałość tego terminu naprowadza sama przez się na wniosek, że rola komisarza rządowego w komunalnej kasie oszczędności jest z natury rzeczy ograniczona do pewnych zasadniczych, niecierpiących zwłoki i wogóle najkonieczniejszych posunięć. Rozumie się, że o ileby wspomniane zadania komisarza rządowego mogło być dopełnione w terminie krótszym, to i urzędowanie komisarza rządowego w komunalnej kasie oszczędności powinno się też odpowiednio skrócić: jest on bowiem w każdym razie organem nadzwyczajnym, podczas gdy normalnemi organami komunalnej kasy oszczędności są i pozostaną zawsze rada kasy i zarząd kasy.

W każdym jednak razie po dokonaniu wyboru rady kasy, jak długo dana kasa nie ukonstytuuje się

i nie wybierze zarządu, zdolnego do przejęcia od komisarza rządowego kierownictwa kasą, tak długo też komisarz musi kierować agendami kasy, gdyż instytucji o własnej osobowości prawnej i charakterze publicznym nie można powstrzymywać w działalności przez to, że zarząd na czas nie został wybrany.

Komisarz rządowy jest wobec tego obowiązany i uprawniony urzędować aż do chwili wyboru normalnego zarządu komunalnej kasy oszczędności, posiadając po ukonstytuowaniu się kasy tylko kompetencje Zarządu.

Z postanowienia ostatniego zdania ustępu 1-go art. 32-go rozporządzenia wynika zarazem, iż związek poręczający powinien w czasie urzędowania komisarza rządowego przystąpić do przeprowadzenia wyborów normalnych organów kasy (organu) w terminie wskazanym przez władzę nadzorczą, rozwiązującą odnośne organa kasy (odnośny organ), przyczem w każdym razie termin dokonania wyborów nie powinien wypaść poza oznaczony powyżej przepisany okres 3-ch miesięcy.

Przepis powyższy, nakładając na odnośne organa związku poręczającego obowiązek dokonania wyboru normalnych organów kasy w terminie 3-ch miesięcy, nie ogranicza atoli czasokresu urzędowania komisarza rządowego, ustanowionego przez władze nadzorcze, koniecznie zawsze tylko do okresu trzechmiesięcznego, gdyż na wypadek niedokonania w tym terminie normalnych wyborów, komisarz rządowy powołany jest nadal jeszcze urzędować; w myśl bowiem wspomnianego przepisu art. 32 — jest on ustanawiany „do czasu wyboru nowych organów“ W tych więc wypadkach, gdy wybory normalnych organów kasy w ciągu 3-ch miesięcy nie nastąpiły, władze nadzorcze mogą stosować wobec odnośnych organów stanowiących odpowiednie środki z tytułu nadzoru, celem ostatecznego doprowadzenia do dokonania wyborów organów normalnych. **Okoliczności te w żadnym razie nie wpływają na ukrócenie atrybucyj urzędującego komisarza rządowego, którego działalność pozostaje, aż do czasu wyboru nowych organów, a w szczególności nowego zarządu, nadal legalną.**

Z istoty stanowiska komisarza rządowego, jako organu nadzwyczajnego, powołanego na razie, w miejsce organów normalnych, wynika, że zadania komisarza ograniczać się powinny, jak to już wyżej zaznaczono, do pewnych, zasadniczych, niecierpiących zwłoki i wogóle najkonieczniejszych posunięć.

Posunięcia te zależą od stanu, w jakim zastało kasę powołanie komisarza rządowego i uzasadnia się tylko o tyle, o ile one będą usprawiedliwione położeniem, w jakiem komunalna kasa oszczędności znalazła się z chwilą rozwiązania jej normalnych organów.

W ramach konieczności, wywołanych powyższym stanem kasy i uzasadnionych w powyższem jej położeniu, komisarz rządowy rozporządza wszelkiemi atrybucjami, jakie przysługiwały normalnym organom kasy. Z natury rzeczy posunięcia komisarza rządowego nie powinny być tego rodzaju, żeby mogły stworzyć przeszkodę dla rozwinięcia się działalności i inicjatywy późniejszych normalnych organów kasy, lub też tego rodzaju, żeby **stanowczo przesądzały na dłuższy okres czasu** kierunkowi działalności kasy.

Jeżeli więc chodzi o zaciągnięcie pożyczki, do czego niewątpliwie komisarz rządowy, działając w zastępstwie nieobecnych organów kasy, jest uprawniony, to operacja taka może być o tyle tylko podjętą, o ile stan i położenie kasy wyraźnie wskazują, że dalsza działalność kasy bez dokonania tej operacji nie będzie możliwą. Ustalić należy, że zatwierdzenie postanowienia o takiej tranzakcji przez władzę nadzorczą kasy jest dostatecznem stwierdzeniem nieodzownej konieczności przedsięwzięcia takiej operacji przez komisarza rządowego.

Jeżeli zaś chodzi o zmianę lub powiększenie personelu komunalnej kasy oszczędności, to przedsięwzięcie takich posunięć nastąpić powinno również tylko z racji istnienia niezbędnej w tym względzie potrzeby.

Ani usunięcie dotychczasowych pracowników, ani też przyjmowanie nowych nie powinno się odbywać w zasadzie z przyjęciem na kasę takich zobowiązań, **któreby jej fundusze obciążały w sposób nadmierny,** uniemożliwiając lub zbyt utrudniając jej właściwą działalność kredytową w przyszłości. Powoływanie nowego personelu nie powinno absolutnie następować z powodu braku odpowiednich kwalifikacyj do kierownictwa sprawami kasy u samego komisarza rządowego. Racją byłoby właściwie w tych wypadkach powołać na komisarza rządowego raczej tę osobę, której pomoc fachową on dopiero chce angażować w kasie dla siebie, niż jego samego. Czyż bowiem można na kasę nakładać obowiązek wynagradzania i to dosyć wydatnego dwóch osób, skoro praca jednej osoby powinna w danym wypadku wystarczyć? Jakiż tytuł istnieje do obciążania kasy dodatkowemi wydatkami z racji braku odpowiednich kwalifikacji u komisarza rządowego?

Jeżeli istotnie zachodzi konieczność wywołana i uzasądniona stanem i położeniem kasy, aby powołać dodatkowe siły do jej prowadzenia lub aby dotychczasowe nieodpowiednie siły zastąpić innemi odpowiedniejszemi, to w każdym razie angażowanie nowego personelu nie powinno się odbywać na stałe, lecz w sposób tymczasowy drogą umowy prywatno - prawnej i aż do odwołania. Sam komisarz rządowy bowiem jest organem nadzwyczajnym i prowizorycznym, trudno mu więc w zasadzie przypisywać prawo powoływania personelu normalnego i stałego. Powoływanie więc stałego personelu lub stabilizacja dotychczasowego niestałego, powinny być w zasadzie odraczane aż do powrotu stosunków normalnych, a dokonywanie przecież wyjątkowo tego rodzaju posunięć przez komisarza rządowego uzasadnionem być może okolicznościami i potrzebami, wynikającemi z danego stanu i położenia komunalnej kasy oszczędności.

Za najwłaściwsze uznać należy, by komisarz rządowy przy wszelkiego rodzaju takich wyjątkowych, a zasadniczych posunięciach działał po uprzedniem zasięgnięciu opinji władzy nadzorczej, lub poddawał swoje postanowienia w tym względzie, przed wprowadzeniem ich w wykonanie, aprobacie wspomnianej władzy nadzorczej.

Uprawnienia, o których była mowa wyżej, a mianowicie, że komisarz rządowy wstępuje we wszystkie prawa i obowiązki rozwiązanych organów

kasy, przyznane zostały komisarzowi rządowemu, między innemi, przedewszystkiem w tym celu, aby mógł przeciwdziałać ujemnym skutkom niewłaściwej gospodarki. Zadaniem komisarza będzie więc przedewszystkiem ustalenie rozmiaru i zasięgu nieprawidłowości względnie nadużyć, które wywołały usunięcie normalnych organów kasy, stwierdzenie, czy oprócz już ustalonych faktów nieprawidłowości i nadużyć, nie zachodzą jeszcze inne podobnego rodzaju wadliwości względnie usterki; pozatem powinien on zbadać materjał faktyczny stwierdzonych nieprawidłowości i nadużyć, przedsięwziąć konieczne środki natychmiastowe, celem położenia kresu dalszemu powtarzaniu, względnie rozprzestrzenianiu się tych ujemnych objawów, a wreszcie opracować i przedstawić władzy wnioski, dotyczące planu naprawy stosunków w kasie.

Wśród wyżej wyszczególnionych czynności, zadaniem komisarza rządowego będzie w szczególności także spowodowanie pociągnięcia osób, które dopuściły się nieprawidłowości i nadużyć do odpowiedzialności cywilnej za wyrządzone szkody i straty, względnie do odpowiedzialności karnej z należytem zabezpieczeniem powództwa cywilnego z tytułu powyższych szkód i strat — o ile już przedtem takie osoby wykryte i do odpowiedzialności pociągnięte nie zostały.

Wreszcie komisarz rządowy powinien złożyć władzy, która go ustanowiła, szczegółowe sprawozdanie, zawierające dokładną analizę dotychczasowej działalności kasy, a oprócz tego i propozycję co do wspomnianego już planu uzdrowienia oraz inne odpowiednie wnioski.

Po rozpatrzeniu takiego analitycznego sprawozdania, rzeczą władzy nadzorczej będzie zawezwać właściwy związek poręczający o zastosowanie potrzebnych środków zaradczych, celem naprawy gospodarki kasy.

U niektórych czynników komunalnych i państwowych wyrobił się pogląd, jakoby zadaniem komisarzy rządowych było przeprowadzenie całkowitej i szczegółowej naprawy kasy. Pogląd ten uznać trzeba za zasadniczo błędny. Przeprowadzenie całkowitej sanacji kasy, a więc jej zupełnego uzdrowienia przez czynniki z nominacji władzy nadzorczej pochodzące, nie byłoby możliwe, już choćby tylko ze względu na bardzo ograniczony czas urzędowania komisarza rządowego. Rozumując odwrotnie, doszłoby się do przekonania, że samorząd jest zbyteczny, skoro sam na własną rękę nie jest w stanie usunąć braków i nieprawidłowości, spowodowanych własną gospodarką, a przez władze nadzorcze wykazanych.

Doprowadzenie więc do gruntownej sanacji kasy jest rzeczą związku poręczającego, który przecież kasę zorganizował, który za nią materjalnie odpowiada i do którego również należy wybór normalnych organów kasy oraz kontroli jej gospodarki.

Rolą natomiast władz nadzorczych byłoby rozciągnięcie stałego i bacznego nadzoru nad wynikami działalności nowoobranych organów komunalnej kasy oszczędności. Ten nadzór powinien przejawiać się w czuwaniu, czy braki, wskazane sprawozdaniem komisarza rządowego zostały usunięte, oraz wogóle w kontroli, czy przeprowadza się efektywnie konieczną naprawę gospodarki komunalnej kasy oszczędności. W tym celu władza nadzorcza powinna zażądać od związku poręczającego złożenia sprawozdania o wydanych przez tenże związek, w ramach służących mu uprawnień, zarządzeniach sanacyjnych oraz o stanie i rezultacie przeprowadzonej w tym kierunku akcji.

Mogą jednak zajść wypadki tego rodzaju, że związek poręczający nie dokonał niezbędnej sanacji, lub nie był w stanie jej dokonać, i że komunalna kasa oszczędności poniosła takie straty, które wyczerpały jej fundusze i stworzyły konieczność pokrycia niedoborów przez związek poręczający. Podobne wypadki musiałyby z natury rzeczy wywołać dalej jeszcze idącą interwencję władz centralnych, niż to miało miejsce przy powołaniu komisarza rządowego. Władze te mianowicie byłyby zmuszone w tych wypadkach zastosować ewentualnie przepis artykułu 30-go rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 r. i zarządzić przymusową likwidację. Efekt takiej przymusowej likwidacji mógłby niewątpliwie okazać się w skutkach dla związku poręczającego niezmiernie ciężki.

Przechodząc z kolei do kwalifikacyj komisarzy rządowych, podnieść należy, że kwalifikacje tych komisarzy, czy to pod względem ich fachowości, czy też pod względem moralnym powinny stać bardzo wysoko, jeżeli weźmie się na uwagę te wysoce odpowiedzialne zadania, do których spełnienia są oni powoływani. Ustanowienie komisarzami rządowemi ludzi bez wzmiankowanych kwalifikacyj mijałoby się z celem, gdyż komisarz nieudolny lub bez należytego poczucia włożonego nań obowiązku, zamiast zapobiec dalszemu rozszerzaniu się nieprawidłowości i uchybień, mógłby w gospodarce kasy przyczynić się do wytworzenia jeszcze większego chaosu i sprawy tak zagmatwać, że znalazłby się sam w sytuacji bez wyjścia. Bywa, że komisarz taki, nie czując się już na siłach by sprostać swemu zadaniu, zwraca się dopiero do władz nadzorczych lub do związku rewizyjnego o pomoc, a usunięty ze stanowiska, jako nieodpowiedni, zgłasza jeszcze pretensje o różne możliwe odszkodowania i dodatkowe wynagrodzenia. Ciężar takich nieprzemyślanych posunięć w sprawie ustanawiania komisarzy rządowych spada następnie na kasę, która, znajdując się sama w krytycznem położeniu, zmuszoną jest jeszcze w sposób przez się niezawiniony, ponosić oprócz tego ujemne skutki wadliwych zarządzeń nadzorczych.

Jak to już znaznaczono, komisarz rządowy powinien być jednostką o nieskazitelnej opinji, odznaczać się sumiennością i wysokiem poczuciem obowiązku. Musi on z taką ofiarą czasu i trudu spełniać wzięte na siebie obowiązki, ażeby wskazane wyżej zadania zostały przezeń w jaknajkrótszym czasie i z możliwie najwięcej wydatnym efektem dokonane.

Powoływanie na komisarzy osób, którym ich zawód lub stanowisko niepozwala na zupełne oddanie się wskazanym wyżej obowiązkom lub które z tytułu pełnionych już funkcyj publicznych obowiązane są same do kontroli działalności kasy, uważać należy za wysoce niewskazane. Do osób takich zaliczyć wypada w szczególności także i przewodniczących wydziałów powiatowych związku poręczającego, prezydentów miast (burmistrzów), tudzież przewodniczących lub członków komisyj rewizyjnych kas.

Nie można zaprzeczyć, że — przy doborze osób na komisarzy, którzy mogliby odpowiedzieć tym warunkom — miarodajne czynniki walczą z poważnemi trudnościami. Niejednokrotnie wysuwają też one na te stanowiska ludzi sobie znanych i może nawet dość odpowiednich, lecz — jak się to później okazuje w praktyce — uzależnionych w zbyt wysokim stopniu od materjalnego bodźca, co znów skłania do stosowania w kasach sanowanych zanadto powolnego tempa pracy.

Wyszukanie odpowiednich osób na komisarzy jest istotnie trudnym problemem. W tych wypadkach bardzo pomocnym okazać się może właściwy związek rewizyjny kas, który, mając stałą styczność z ludźmi, posiadającymi wykształcenie ekonomiczne z długoletnią nieraz praktyką finansową oraz z potrzebnemi kwalifikacjami moralnemi, mógłby miarodajnie informować w powyższym względzie zainteresowane władze i przyczyniać się w ten sposób ze swej strony do powoływania na te stanowiska odpowiednich, a pewnych jednostek.

Funkcje komisarzy rządowych są tymczasowe, nie można więc komisarzy uważać za urzędników stałych. Dlatego powinni oni być ustanawiani tylko „do odwołania", przy równoczesnem oznaczeniu w piśmie ustanawiającem albo terminu ustania funkcyj, albo terminu, w jakim komisarz zostanie z kolei zawiadomiony o nastąpić mającem odwołaniu. Odwołanie takie nastąpić powinno w każdym razie z chwilą wyboru nowych normalnych organów komunalnej kasy oszczędności.

Komisarzem rządowym ustanowić można bądź to osobę pozostającą w stosunku publiczno - prawnym do Państwa, a więc urzędnika państwowego, bądź też osobę prywatną.

O ile do tych funkcyj wyznacza się urzędnika, to tenże powinien na ten czas zostać zupełnie zwolniony od zwykłych zajęć służbowych, przyczem kwestja ewentualnie dodatkowego wynagrodzenia za sprawowanie czynności komisarza powinna być rozstrzygniętą zgodnie z przepisami art. 9-go ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 roku, który brzmi:

„Funkcjonarjusz lub wojskowy zawodowy, otrzymuje ze Skarbu Państwa tylko jedno uposażenie, jako wynagrodzenie za ogół czynności, połączonych z jego stanowiskiem. Może jednak za spełnianie czynności, nie związanych ściśle z danym urzędem, otrzymywać dodatkowe wynagrodzenie, którego wysokość ustala właściwa władza centralna w porozumieniu z Ministrem Skarbu".

Analogicznie przedstawia się rzecz, jeżeli komisarzem ustanowiony zostanie funkcjonarjusz państwowy, podlegający innym przepisom pragmatycznym.

Zarówno urzędnik państwowy, jak i osoba prywatna otrzymuje przez akt ustanowienia specjalną misję publiczną do spełnienia pewnych określonych zadań przez pewien ograniczony czas, z przywiązanemi do tej funkcji prawami i obowiązkami, przyczem o ile chodzi o urzędnika państwowego, — powołanie takie uważać można za specjalny rodzaj delegacji (odkomenderowania).

Jeżeli zaś chodzi o osobę prywatną, to musi ona przedewszystkiem wyrazić swą zgodę na przyjęcie funkcyj komisarza rządowego; wyraża zaś zgodę oczywiście pod pewnemi warunkami. Wszystko to powinno być ujęte w formę kontraktu na piśmie, w którym również i druga strona, t. j. władza ustanawiająca — poczynić powinna takie zastrzeżenia, jakie ze stanowiska obowiązujących przepisów i interesu publicznego uzna za niezbędne.

Ryszard Lenartowicz.

Poręczenie a zobowiązanie solidarne

Poręczenie. — Zobowiązanie solidarne. — Różnice. — Charakter i zakres odpowiedzialności związków komunalnych za działalność kom. kas oszczędności.

I.

Poręczenie. Obowiązujący na terenie b. Król. Kongresowego Kodeks Cywilny daje wierzycielowi szereg środków chroniących go przed skutkami niewypłacalności dłużnika. Między innemi do środków tych należą t. zw. umowy gwarancyjne, które wierzyciel zawiera w celu zapewnienia sobie zabezpieczenia swych wierzytelności na wypadek niewykonania ich przez dłużnika.

Gwarancje udzielone wierzycielowi mogą być osobiste bądź rzeczowe. Gwarancja osobista zachodzi wówczas, gdy opiera się (została udzielona) na innej osobie, która zobowiązuje się do wykonania wobec wierzyciela zobowiązania, na wypadek, gdy dłużnik z tych lub innych powodów, sam nie uiszcza się z długu. Gwarancja rzeczowa ma oparcie na majątku dłużnika. W tym bowiem wypadku majątek, bądź w całości, bądź też w części, ma służyć, jako zabezpieczenie danej wierzytelności z wyłączeniem innych wierzycieli.

Typowym przykładem gwarancji osobistej jest poręczenie.

Poręczenie jest to umowa, przez którą osoba trzecia, zwana poręczycielem, zaciąga względem wierzyciela obowiązek wykonania zobowiązania, jeżeli sam zobowiązany temu zadość nie czyni.

Z istoty umowy poręczenia wynikają następujące jej cechy: poręczenie jest aktem jednostronnym, jest ono umową dodatkową, powinno być wyraźne i zasadniczo darmowe.

Poręczenie jest aktem jednostronnym, gdyż

sam poręczyciel tylko wobec wierzyciela zaciąga zobowiązanie. Jest ono umową dodatkową, gdyż istnienie jej może uzasadnić jedynie istnienie zobowiązania głównego, za które poręczyciel ręczy. Z chwilą, gdy zobowiązanie główne straciło moc swoją, poręczenie również przestaje automatycznie istnieć. Poręczenie jest zasadniczo darmowe, gdyż wzamian za udzielenie poręczenia wierzyciel z reguły nie przyrzeka poręczycielowi jakichkolwiek świadczeń zamiennych. Poręczenie wreszcie powinno być wyraźne. Kodeks cywilny wyraźnie głosi ten warunek, orzekając, że „poręczenia nie domniemywa się", nie może ono być udzielone w formie milczącej.

Aby w możliwie dokładnym skrócie scharakteryzować umowę poręczenia, należy podkreślić jeszcze ponadto, że umowa poręczenia, jako umowa dodatkowa, musi mieć ten sam przedmiot, co zobowiązanie główne, nie może być obwarowana warunkami bardziej uciążliwemi, aniżeli te, pod jakiemi zostało zawarte zobowiązanie, za które została udzielona poręka.

Poręczenie może mieć miejsce przy wszelkich zobowiązaniach, jakimkolwiek byłby ich przedmiot. W praktyce jednak umowę tę stosuje się przedewszystkiem do zabezpieczenia długów pieniężnych. Zaznaczyć przytem należy, że dług pieniężny, za który udzielono poręczenia, może istnieć w chwili zawarcia umowy o poręczenie, może jednak poręczenie obejmować również i dług przyszły.

Poręczenie może wywrzeć swe skutki o tyle tylko, o ile zobowiązanie, za które udzielono poręczenia zostało ważnie zawarte. Poręczenie przeto za zobowiązanie bezwzględnie nieważne, nieważne z mocy samego prawa, żadnych skutków mieć nie może.

Z chwilą gdy dłużnik zobowiązania głównego nie wykonywa, a zobowiązanie jest wymagalne, to znaczy, że termin wykonania zobowiązania nastąpił, względnie warunek, zawieszający wykonanie się ziścił, wierzyciel ma prawo żądać wykonania zobowiązania od poręczyciela, nawet przedtem, aniżeli w sposób prawem przewidziany domagał się uiszczenia od dłużnika.

Ustawa jednak, głosząc powyższą zasadę ogólną, uczyniła szereg wyjątków, które zasadę tę w sposów bardzo znaczny ograniczają. Udzieliła bowiem poręczycielowi dwa przywileje. Tak zwane dobrodziejstwo rozstrząśnienia i dobrodziejstwo rozdzielenia.

Dobrodziejstwo rozstrząśnienia polega na tem, że gdy wierzyciel skierował poszukiwania przeciw poręczycielowi, ten ostatni może domagać się, aby najpierw zajęty i sprzedany został majątek dłużnika, a dopiero po stwierdzeniu, że majątek ten nie wystarczył na zaspokojenie roszczeń wierzyciela, w całości lub w części, by poszukiwania były skierowane przeciw niemu. Ustawa, przyznając to dobrodziejstwo poręczycielowi, wymaga jednak od niego, by oświadczył o woli skorzystania z tego przywileju na pierwsze poszukiwania, skierowane do niego, następnie by wskazał majątek dłużnika, który ma ulec zajęciu i sprzedaży i wreszcie by złożył odpowiedni fundusz, potrzebny na koszty dokonania zajęcia i sprzedaży.

Głównym skutkiem przeto tego dobrodziejstwa jest udzielenie poręczycielowi zwłoki, dalszym zaś ewentualna redukcja długu.

Wierzyciel jednak może uchronić się od powyższej ewentualności, uzyskując w umowie poręczenia zrzeczenie się przez poręczyciela prawa skorzystania z dobrodziejstwa rozstrząśnienia. Ustawa bowiem zezwala na zrzeczenie się powyższego przywileju, domagając się tylko wyraźnej w tym przedmiocie umowy.

Dobrodziejstwo rozdzielenia przysługuje poręczycielowi wtedy, gdy istnieje kilka poręczeń za jedno i to samo zobowiązanie główne i za tego samego dłużnika. Zasadniczo bowiem każdy z poręczycieli odpowiada za całość długu, jednak ustawa zezwala każdemu z poręczycieli żądać podziału długu między wszystkich poręczycieli, którzy udzielili gwarancji za ten sam dług. Wierzytelność w tym wypadku winna być podzielona między wszystkich poręczycieli wypłacalnych. Za niewypłacalnych ponoszą dodatkową, proporcjonalną odpowiedzialność, pozostali wierzyciele.

Dobrodziejstwa rozdzielenia, podobnie jak i dobrodziejstwa poprzedniego może poręczyciel zrzec się. Zrzeczenie to jednak winno być również wyraźne.

Gdy z powodu niewykonania przez dłużnika głównego zobowiązania poręczyciel był zmuszony wykonać zobowiązanie zamiast dłużnika, ma on przeciw dłużnikowi prawo regresu. Regres ten obejmuje zarówno należność kapitalną, jak i koszta, które poręczyciel poniósł w związku z wykonaniem zobowiązania. Prawo żądania zwrotu kosztów uwarunkowane jest jednak obowiązkiem zawiadomienia dłużnika głównego o skierowanie dochodzenia należności przeciw poręczycielowi. W razie, gdy obowiązku tego zaniechał, traci on prawo do zwrotu kosztów. Oczywiście, że jeżeli poręczyciel poniósł jakie straty dodatkowe, dłużnik winien mu straty te również wynagrodzić.

Zasadniczo poręczycielowi służy prawo regresu przeciw dłużnikowi, o ile za dłużnika uiścił. Wyjątkowo jednak ustawa zezwala poręczycielowi wystąpić przeciw dłużnikowi w wypadku, gdy wierzyciel wystąpił na drogę sądową przeciw wierzycielowi, gdy dłużnikowi ogłoszono upadłość lub jest on niewypłacalny, gdy dłużnik zobowiązał się w ściśle określonym czasie zwolnić poręczyciela, a termin powyższy bezskutecznie upłynął, gdy termin, na jaki dług został zaciągnięty upłynął, gdy upłynęło lat dziesięć od powstania poręczenia, a zobowiązanie główne nie ma określonego terminu, na jaki zostało zawarte.

Poręczyciel traci prawo regresu do dłużnika w dwu wypadkach; gdy po zapłacie zaniedbał zawiadomić dłużnika, a ten ze swej strony uiścił również dług wierzycielowi i gdy dokonał zapłaty długu przed wszczęciem przez wierzyciela poszukiwania i bez uprzedniego zawiadomienia dłużnika głównego, a ten miałby w chwili zapłaty zasadę do uznania długu za umorzony.

Gdy kilka osób poręczyło za tego samego dłużnika i za ten sam dług, poręczycielowi, który dług uiścił, służy prawo regresu przeciwko innym poręczycielom w stosunku do części i udziału każdego.

Zobowiązanie, wynikające z poręczenia ustaje z tych samych przyczyn, co i inne zobowiązania, wygasa ono dwoma sposobami: 1) z powodu wygaśnięcia zobowiązania głównego i 2) z powodów niezależnych od istnienia zobowiązania, którego tyczy.

Poręczenie przeto ustaje, gdy dłużnik główny uiścił się z długu. Poręczenie jednak, tyczące się części długu, nie ustaje, dopóki dług całkowicie nie jest spłacony; spłaty częściowe, czynione przez dłużnika głównego, zarachowują się przedewszystkiem na nieporęczoną część długu; ażeby mogło być inaczej, na to trzeba umowy specjalnej.

Poręczenie dalej gaśnie, skoro zobowiązanie główne zostało odnowione, chyba że poręczyciel zgodził się poręczyć za nowy dług.

Następnie zwolnienie z długu dłużnika uwalnia poręczyciela od zobowiązania. Może również poręczyciel zasłonić się potrąceniem tego, co wierzyciel winien jest dłużnikowi.

Oprócz powyższych wypadków, gdy poręczenie gaśnie z powodu wygaśnięcia zobowiązania głównego, poręczenie traci swą moc również i niezależnie od istnienia głównego zobowiązania.

Jednym z tych przypadków jest istnienie winy w postępowaniu wierzyciela. Wierzyciel obowiązany jest do zachowania wszystkich zabezpieczeń długu celem ewentualnego przeniesienia ich na poręczyciela w chwili dokonania przezeń zapłaty. Zabezpieczenia te bowiem gwarantują bezpieczeństwo prawa regresu, jakie ma poręczyciel do dłużnika. Skoro więc wierzyciel rezygnuje z zabezpieczeń, czy to w postaci hipotek czy też przywilejów, nie może domagać się od poręczyciela uiszczenia.

Wacław Dulinicz.

Projekty Ministerstwa Skarbu o zmianie władz egzekwujących należności publiczne oraz o spłacie zaległości podatkowych

W dniu 10 lutego Minister Skarbu zgłosił do Sejmu dwa projekty ustaw, mogące wywrzeć wielki wpływ na gospodarkę tak państwa jak i związków komunalnych i instytucyj ubezpieczeniowych.

Projekt ustawy o przejęciu egzekucji administracyjnej przez władze skarbowe odejmuje związkom komunalnym prawo samodzielnego przymusowego ściągania podatków komunalnych, postanawiając, że „do przymusowego ściągania wszelkiego rodzaju świadczeń pieniężnych, które mogą być ściągane na podstawie obowiązujących przepisów w trybie administracyjnym, właściwe są wyłącznie urzędy skarbowe“. Wyjątek czyni ustawa dla grzywien, kar pieniężnych, nawiązek, opłat i kosztów orzeczonyoh w sądowem postępowaniu karnem.

Wobec tego, że przepisy normujące całokształt postępowania egzekucyjnego ma wydać Rada Ministrów — projektowana ustawa jest właściwie tylko blankowem upoważnieniem do przeprowadzenia jednolitej egzekucji — nie wiadomo jakie ściśle konsekwencje wynikną z tej ustawy dla związków samorządowych. O ileby np. w rozporządzeniu nie był zagwarantowany równomierny podział sum wyegzekwowanych pomiędzy różne tytuły zgłoszonych pretensji (podatki państwowe, komunalne, składki ubezpieczeniowe i t. p.), to należałoby przypuszczać, że konsekwencje dla samorządu byłyby bardzo przykre oraz, że z tego powodu wypłacalność związków samorządowych pogorszyłaby się znacznie. Z tej strony są tą sprawą zainteresowane komunalne kasy oszczędności jako wierzyciele na znaczne sumy związków komunalnych.

Postanowienie o zjednoczeniu egzekucji w jednem ręku władz skarbowych, odbija się również na gminnych kasach oszczędności, które stracą automatycznie swój przywilej ściągania pożyczek przez wójtów.

Drugi projekt o spłacie zaległości podatkowych postanawia w art. 2-im „W odniesieniu do niektórych samoistnych danin komunalnych, w szczególności do: podatku wyrównawczego dla gmin wiejskich, podatku inwestycyjnego, opłat specjalnych i dopłat drogowych i podatku od kopalń upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu do odraczania terminu płatności zaległości w tych daninach oraz do rozkładania ich na raty, jak również do obniżania oraz umarzania kar za zwłokę, odsetek za odroczenie oraz kosztów egzekucyjnych.

W stosunku więc do swoich najważniejszych samoistnych podatków, związki samorządowe przestaną być odpowiedzialnymi gospodarzami i o ile podatki te w terminie płatności nie będą ściągnięte, wychodzą właściwie z pod ingerencji władz związku — władzą dysponującą będzie Minister Spraw Wewnętrznych ewentualnie wojewoda, władzą egzekwującą urzędy skarbowe.

Jeszcze gorzej będzie z dodatkami do podatków państwowych, o nich decydować będzie Minister Skarbu, który nie tylko będzie posiadać te uprawnienia, które z art. 2 otrzymał Min. Spraw Wewn., ale ponadto będzie miał prawo do u m o r z e n i a p o d a t k ó w państwowych wraz z dodatkami samorządowemi w c a ł o ś c i lub w c z ę ś c i. Uprawnienie to odnosi się do podatków: gruntowego, od nieruchomości, przemysłowego, dochodowego, majątkowego, od kapitałów i rent, od spadków i darowizn oraz podatku od lokali.

Postanowienie to idzie w kierunku wprost przeciwnym postulatom wysuwanym przez przedstawicieli samorządu — o konieczności zapytywania o zgodę władz związku komunalnego w wypadku, gdy sprawa dotyczy odraczania czy rozkładania na raty

dodatku komunalnego. Trudno sobie wyobrazić, by umarzanie podatku, obniżanie lub umarzanie kar za zwłokę mogło być dokonywane bez pytania samorządu. Nie przesądzając tego, jakie istotne ulgi przyniesie ustawa o spłacie zaległości podatkowych płatnikom, obawiamy się, że sposób jej przeprowadzenia w stosunku do samorządu wywoła wielką dezorganizację w budżetach i gospodarce związków komunalnych, które i bez tego przechodzą poważny kryzys.

Przy Prezesie Rady Ministrów pracuje obecnie Komisja dla uzdrowienia gospodarki komunalnej, należy się zapytać, czy proponowane ustawy, które tak bezpośrednio dotyczą gospodarki samorządu były uzgadniane z Komisją pracującą w tym celu? Sytuacja w istocie jest bardzo ciężka. Różne sfery dopominają się często o pomoc w sposób szkodzący innym dziedzinom życia. Trzeba działać dość szybko. Jednak wszyscy się zgodzą, że proponowane „ratownicze" środki winny przyjść z pomocą jednym bez wyrządzania szkody drugim. Inaczej nigdy z ratowaniem nie skończymy.

Jeszcze jedno.

Moratorjum dla zaległości podatkowych stwarza inną sytuację w związkach komunalnych niż u Państwa. Skarb z okresu lat poprzednich wyszedł bez zadłużenia, — związki komunalne mają zadłużenie krótkoterminowe, równające się 2/3 ich normalnych budżetów. Jako pokrycie tego zadłużenia w dużej części stanowiły zaległe podatki, które według dotychczas obowiązujących papierów traktowane były jako realne aktywum bilansu.

Moratorjum więc podatkowe zmusi związki komunalne do żądania takiego samego odroczenia dla swoich zobowiązań, a to również może uderzyć w kasy oszczędności.

St. R.

Wiadomości bieżące.

ORZECZNICTWO SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE.

Charakter stosunku służbowego pracowników komunalnych.

Najwyższy Trybunał Administracyjny po przeprowadzonej w dn. 27.11 ub. r. rozprawie pozostawił bez rozpatrzenia skargę I. R. (L. Rej. 4487/29) na orzeczenie Wydziału Powiatowego Wileńsko - Trockiego w przedmiocie odprawy.

Teza wyroku. Stosunek służbowy pracowników komunalnych w województwach centralnych i wschodnich posiada charakter prywatno - prawny.

Przebieg sprawy. Starosta Wileńsko - Trocki, na podstawie art. 57 rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich o samorządzie gminnym z dnia 26.IX.1919 r. (Dz. U. Nr. 21, poz. 215/19) zwolnił J. R. na własną jego prośbę ze stanowiska pisarza gminy N. z dniem 31.XII.1928 r. W dniu 22.III.1929 r. zwrócił się J. R. do zarządu gminy N. z prośbą o przyznanie mu na mocy § 5 statutu emerytalnego pracowników wileńsko - trockiego związku komunalnego odprawy w wysokości 6-miesięcznych poborów.

Prośby tej zarząd gminy nie uwzględnił, gdyż petent sam zrzekł się stanowiska, § zaś 5 statutu emerytalnego ma zastosowanie w tych wypadkach, gdy rozwiązanie stosunku służbowego nastąpiło z inicjatywy władzy.

Od powyższej decyzji odwołał się J. R. do Wydziału Powiatowego, oświadczając, iż podanie o zwolnienie ze służby był on zmuszony wnieść z powodu złego stanu zdrowia i przewlekania ze strony zarządu gminy w wydaniu decyzji o udzieleniu mu zdrowotnego urlopu, oraz, że § 5 statutu emerytalnego jest niewłaściwie przez zarząd gminy rozumiany.

Wydział Powiatowy oddalił odwołanie J. R. ze względu na słuszność motywów, zawartych w decyzji zarządu gminy N.

Decyzję Wydziału Powiatowego J. R. zaskarżył do N. T. A., dowodząc, iż zaskarżone orzeczenie obraża następujące przepisy:

a) art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22.3.1928 r. o postępowaniu administracyjnem, albowiem Wydział Powiatowy wbrew art. 57 rozporządzenia Komisarza Generalnego dla Ziem Wschodnich o samorządzie gminnym nie rozpoznał sam w I-szej instancji podania jego o odprawę, lecz przekazał podanie to do rozpoznania zarządowi gminnemu,

b) art. 56 tegoż rozporządzenia przez pominięcie powołania się skarżącego na podanie jego o zwolnienie z urzędu pomimo wskazania, iż podanie to znajduje się w aktach i

c) § 5 statutu emerytalnego pracowników Wileńsko - Trockiego Powiatowego Związku Komunalnego, gdyż z treści jego podania wynika, iż działał on pod przymusem.

W konkluzji prosi skarżący o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Wydziału Powiatowego Wileńsko-Trockiego, działającego w sprawie niniejszej w charakterze instancji drugiej, i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania tegoż Wydziału w charakterze instancji pierwszej.

Władza pozwana w odpowiedzi na skargę wnosi o oddalenie skargi, jako nieuzasadnionej.

Motywy wyroku: N. T. A., zważywszy:

że nadanie pewnej kategorji stosunków służbowych charakteru publiczno - prawnego — temsamem wyłącza stosunki te z pod przepisów ustaw cywilnych i poddaje wynikające z powyższych stosunków roszczenia orzecznictwu administracyjnemu, a zatem odnośny przepis, jako wyjątek od zasady ogólnej, że stosunki służbowe normowane są przepisami tych ustaw, winien być orzeczony przez ustawę kategorycznie i nie podlega wykładni rozszerzającej,

że w konsekwencji ustawa, stanowiąc o charakterze publiczno - prawnym stosunku służbowego pewnych funkcjonarjuszów, winna równocześnie szczegółowo unormować zakres praw i obowiązków ze wspomnianego stosunku wynikających,

że odnośnie urzędników państwowych wymaganiom powyższym czyni zadość ustawa o państwowej służbie cywilnej z dn. 17.2.1922 r. Dz. U. R. P. p. 164, która w art. 1 stanowi, iż stosunek państwowej służby cywilnej ma charakter publiczno - prawny, a następnie szczegółowo określa normy, które stosunek ten w sprawach służbowych regulują,

że odnośnie urzędników komunalnych na terenie b. zaboru rosyjskiego — analogicznych przepisów ustawy nie zawierają,

że zatem zgodnie z zapatrywaniem, wyrażonem w orzeczeniu zgromadzenia ogólnego Sądu Najwyższego z dn. 26.1.1924 r. L. 5/23 O. S. P. tom 3 z r. 1924 Nr. 475 — stosunek służbowy pracowników samorządowych na obszarze b. zaboru rosyjskiego — uważać należy za stosunek prywatno - prawny, a roszczenia tych pracowników z ich stosunku służbowego wynikające — za podlegające orzecznictwu sądów powszechnych,

że treść sprawy niniejszej stanowi roszczenie skarżącego, jako pracownika komunalnego, wynikające z jego stosunku służbowego do związku komunalnego,

że więc sprawa ta zgodnie z art. 3 p. a) ustawy z 22.VIII.1922 r. Dz. U. poz. 400/1926 wyłączona jest z pod orzecznictwa N. T. A. pozostawił skargę bez rozpoznania.

KRONIKA KRAJOWA.

Lokaty Skarbu Państwa w bankach państwowych.

Lokaty Skarbu Państwa w Banku Gospodarstwa Krajowego nieco zmalały w stosunku do stanu na 1-go grudnia, przewyższają jednak poziom wszystkich miesięcy roku 1931. Stan lokat skarbowych na 1-go stycznia 1932 roku wynosi 647 miljonów złotych, gdy na 1-go grudnia 1931 roku wynosił 650 miljonów złotych, a na 1-go listopada 1931 roku — 646 miljonów złotych.

Lokaty Skarbu Państwa w Państwowym Banku Rolnym pozostają przez cały rok 1931 na niezmiennym poziomie 88 miljonów złotych.

Wkłady w bankach państwowych.

Wkłady terminowe w obu bankach państwowych na dzień 1-go stycznia r. b. nieco zmalały w stosunku do miesiąca poprzedniego.

Stan wkładów terminowych w Banku Gospodarstwa Krajowego na 1-go stycznia 1932 roku wynosi 96 miljonów złotych, gdy na 1-go grudnia 1931 roku wynosił 102 miljony złotych, a na 1-go listopada 1931 roku 103 miljony złotych.

Stan wkładów terminowych w Państwowym Banku Rolnym na 1-go stycznia 1932 roku wynosi 31 miljony złotych, wobec 32 miljonów złotych w dwu poprzednich miesiącach.

Wkłady à viste w bankach państwowych wzrosły. Stan wkładów à viste w Banku Gospodarstwa Krajowego na 1-go stycznia 1932 roku wynosi 132 miljony złotych, gdy na 1-go grudnia 1931 roku wynosił 127 miljonów złotych, a na 1 listopada 1931 roku 128 miljonów złotych. Stan na 1-go stycznia przewyższa wkłady we wszystkich miesiącach 1931 roku. W Państwowym Banku Rolnym stan wkładów à viste również się podniósł i wynosi na 1-go stycznia 1932 roku 27 miljonów złotych, gdy na 1-go grudnia 1931 roku wynosił 22 miljony zołtych, a na 1-go listopada 1931 roku 20 miljonów złotych.

Saldo kredytowe na rachunkach bieżących banków państwowych nie uległo zmianie w stosunku do miesiąca poprzedniego — dla Banku Gospodarstwa Krajowego stanowi sumę 6 miljonów złotych, a dla Państwowego Banku Rolnego — 3 miljony złotych.

Wkłady w bankach akcyjnych.

Wkłady w 15 największych bankach akcyjnych, kapitał których wynosi przynajmniej 5 miljonów złotych, a w sumie swej reprezentuje około 80 procent kapitałów banków akcyjnych wogóle, według danych tymczasowych Głównego Urzędu Statystycznego, uległy dalszemu zmniejszeniu.

Wkłady terminowe na dzień 1-go stycznia 1932 roku wynoszą 122 miljony złotych, gdy stan wkładów na 1-go grudnia 1931 roku wynosił 131 miljonów złotych, a na 1-go listopada 1931 roku — 137 miljonów złotych. Jak widać, nastąpiło dalsze zmniejszenie się wkładów terminowych. W porównaniu do stanu na 1-go stycznia 1931 roku stan wkładów terminowych zmalał przeszło dwukrotnie, a mianowicie wysokość wkładów na 1-go stycznia 1931 roku wynosiła 250 miljonów złotych.

Również, aczkolwiek już znacznie mniej, zmalały wkła-

dy à viste. Stan wkładów à viste na 1-go stycznia 1932 roku wynosi 177 miljonów złotych, gdy na 1-go grudnia 1931 roku wynosił 180 miljonów złotych. W porównaniu do stanu wkładów à viste z przed roku stwierdzić można znaczny spadek, bowiem na 1-go stycznia 1931 roku stan wkładów à viste wynosił 297 miljonów złotych.

Saldo kredytowe na rachunkach bieżących wynosi 82 miljony złotych na 1-go stycznia 1932 roku, wobec 88 miljonów złotych na 1-go grudnia 1931 roku i 91 miljonów złotych na 1-go listopada 1931 roku. Jak widać saldo kredytowe również maleje. W porównaniu do stanu przed rokiem salda kredytowe zmalały nieomal dwukrotnie, a mianowicie na 1-go stycznia 1931 roku stanowiły one pozycję 134 miljony złotych.

Polskie pożyczki zagraniczne.

Kursy polskich pożyczek zagranicznych w Nowym Jorku w styczniu 1932 r. uległy poprawie. 6% pożyczka dolarowa i 8% pożyczka dillonowska przez pierwsze dwa tygodnie stycznia zwyżkowały, przez ostatnie dwa tygodnie obniżyły swój kurs. Kurs ostatniego tygodnia stycznia znacznie jednak bije kurs odpowiedniego tygodnia grudnia. 7% pożyczka stabilizacyjna tem się różni od dwu poprzednich, że gdy w ostatnim tygodniu stycznia pożyczki 6% dolarowa i 8% dillonowska zniżkowały, 7% stabilizacyjna podniosła się na kursie. Podobną do 7% pożyczki stabilizacyjnej tendencję miały pożyczki samorządowe.

Na giełdzie w Londynie 7% pożyczka stabilizacyjna przez pierwsze dwa tygodnie zwyżkuje, przez następne dwa — zniżkuje.

Na giełdzie w Zurychu, a szczególnie w Paryżu zaznaczyła się wyraźna zwyżka kursu 7% pożyczki stabilizacyjnej.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, kursy polskich pożyczek kształtowały się, jak poniżej: 8% dillonowska: grudzień — kurs przeciętny 50,8, styczeń — 53,1; 7% stabilizacyjna: grudzień — 48,0, styczeń — 51,7; 7% m. Warszawy — 34,8 — 35,5; 7% woj. śląskiego 37,9 — 35,9.

Zaległości składkowe w ubezpieczalniach.

Tygodnik Handlowy podaje następujące dane dotyczące zaległości składek w zakładach ubezpieczeń społecznych

W warszawskim Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych zaległości na dzień 1 września 1931 r. wynosiły w cyfrach okrągłych 17 miljonów złotych. Z tego samorządy zalegają z spłatą 5.500.000 zł., szkoły 3.820.000 zł., teatry i kina 800.000, rolnictwo 2.300.000 zł., kasy chorych 2.500.000 zł., 2.000.000 przemysł i handel. Wynikałoby z tego, że instytucje o charakterze publicznym (samorząd, szkoły, kasy chorych) dają gros zaległych składek.

W Związku Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych we Lwowie zaległości na dzień 1 października 1931 roku wynosiły 11 milj., przyczem w porównaniu do 1 października 1930 r. zaległości te wzrosły w poszczególnych kategorjach od 40 do 70%. W zakładzie Ubezpieczeń od nieszczęśliwych wypadków we Lwowie zaległości w ciągu roku 1931 wzrosły z 16.470.000 zł. na 26.500.000 zł.

W Kasach chorych zaległości wynoszą około 63.500.000 zł., z czego na sam samorząd jakoby przypadało 25.000.000 zł. (suma dość nieprawdopodobna, chyba że w niej są uwzględnione pretensje Kas Chorych do związków samorządowych z tytułu zwrotu połowy kosztów leczenia członków kas chorych w szpitalach poza miejscowemi).

Pomoc rolnictwu.

W związku z akcją pomocy rolnikom Rząd wniósł do Sejmu następujące projekty ustaw:

1. Ustawa o odroczeniu i rozłożeniu spłaty zaległości podatkowych państwowych i niektórych komunalnych.

2. Ustawa o przejęciu egzekucyj administracyjnych przez władze skarbowe, obejmująca świadczenia publicznego prawa w zakresie administracji państwowej, komunalnej i ubezpieczeń społecznych.

3. Ustawa o ulgach w sgzekucji sądowej przeciw gospodarstwom rolnym łącznie z wstrzymaniem egzekucji nieruchomości do jednego roku.

4. Ustawa o wprowadzeniu przepisów i o najniższej cenie licytacyjnej.

Bank Rolny wstrzymał prolongatę kredytów.

„Głos Gminy Wiejskiej“ w Nr. 2 podaje:

„Dyrekcja Państwowego Banku Rolnego wysłała w tych dniach okólnik do dyrektorów oddziałów tego Banku, polecający z dniem 31 ub. m. wstrzymanie udzielania jakichkolwiek prolongat dłużnikom Banku.

Rolnictwo, zwłaszcza drobne, zadłużone jest w Banku na sumę przeszło 1 miljarda złotych, z czego na kredyty krótkoterminowe, t. j. płatne w najbliższych miesiącach przypada 246 milj. zł. Okólnik ten wzbudził więc niepokój w zainteresowanych organizacjach rolniczych, które są zdania, że w obecnej sytuacji nie będzie można takiej sumy od rolników wydobyć. Wzrosną więc tylko koszta protestów, manipulacyjne i t. p.

Jak dowiadujemy się, wprowadzenie tego okólnika spowodowane zostało chęcią upłynnienia choćby części kredytów krótkoterminowych Banku, zanim rząd nie uchwali konwersji tych kredytów na dłużejterminowe. Również powodem tej akcji jest termin spłaty długu zagranicznego, który Bank Rolny zaciągnął w 1931 r. w wysokości 65 milj. zł.

Scalenie podatku obrotowego.

Ministerstwo Skarbu opracowało projekt rozporządzenia o scaleniu podatku obrotowego od artykułów monopolowych. Projekt ten przesłany został do zaopinjowania Zw. Izb Przemysłowo - Handlowych. Jest to jeden z pierwszych projektów tego rodzaju, za którym mają nastąpić dalsze, dotyczą scalenia podatku obrotowego co do następujących artykułów: cukier, wyroby włókiennicze, skóra, cement i t. d.

STATYSTYKA

Wkłady w kasach oszczędności na dzień 31. I. 1932 r. według danych G. U. S.

Tysiące złotych — Dane tymczasowe.

Rodzaje kas oszczędności / Województwa	Liczba kas w dn. 31. I 1932 r.	Wkłady na książeczkach oszczędnościowych — Bez wkładów instytucji finansowych — Stan w dniu			Zmiany procentowe a)			Wkłady (lokaty) instytucyj finansowych		Wkłady na rachunkach bieżących, czekowych i żyrowych	
		30.XI.31.	31.XII.31.	31. I. 32.	30.XI.31.	31.XII.31	31.I.32.	31.XII.31.	31.I.32.	30.XII.31.	31. I. 32.
P. K. O.	**1**	**308 068**	**332 235**	**346 613**	+ 3,6	+ 7,8	+ 4,3	—	—	**177 644**	**169 866**
Komunalne *b*)	**379**	**516 274**	**522 469**	**529 375**	— 0,6	+ 1,2	+ 1,3	**37 081**	**36 850**	**43 838**	**45 802**
Powiatowe	**241**	**166 488**	**168 003**	**170 020**	+ 0,1	+ 0,9	+ 1,2	**14 073**	**13 802**	**16 471**	**16 641**
Miejskie	**138**	**349 786**	**354 466**	**359 355**	— 0,9	— 1,3	+ 1,4	**23 008**	**23 048**	**27 367**	**29 161**
M. st. Warszawa	1	45 643	47 484	49 011	+ 0,4	+ 4,0	+ 3,2	232	232	6 783	6 254
Warszawa	27	14 203	14 524	14 499	+ 1,9	+ 2,3	— 0,2	1 516	1 509	1 350	1 343
Łódź	18	4 598	4 694	4 835	+ 6,1	+ 2,1	+ 3,0	633	612	561	590
Kielce	18	10 593	10 777	10 791	+ 1,3	+ 1,7	+ 0,1	979	993	1 357	1 322
Lublin	19	5 965	6 080	5 942	+ 0,5	+ 1,9	— 2,3	904	905	329	307
Białystok	15	3 594	3 817	3 902	+ 3,2	+ 6,2	+ 2,2	511	521	671	638
Wilno	8	4 767	4 876	5 052	+ 0,8	+ 2,3	+ 3,6	53	53	637	678
Nowogródek	7	779	779	806	— 2,7	+ 0,0	+ 3,5	147	156	172	111
Polesie	9	1 055	1 049	1 033	+ 4,4	— 0,6	— 1,5	298	296	279	308
Wołyń	15	1 248	1 326	1 405	— 2,7	+ 6,3	+ 6,0	398	316	522	501
Poznań	84	81 107	80 751	82 535	— 0,6	— 0,4	+ 2,2	8 582	8 674	5 582	6 274
Pomorze	40	31 287	31 292	31 075	+ 0,3	+ 0,0	— 0,7	2 327	2 149	5 612	6 416
Śląsk	18	74 059	75 414	75 633	— 2,6	+ 1,8	+ 0,3	12 896	13 015	6 362	6 985
Kraków	28	125 678	127 498	129 512	— 0,6	+ 1,4	+ 1,6	1 573	1 510	5 349	5 207
Lwów	37	87 045	87 121	88 447	— 0,6	+ 0.1	+ 1,5	3 757	3 718	7 743	8 335
Stanisławów	18	16 941	17 262	16 932	— 1,9	+ 1,9	— 1,9	1 097	1 069	129	128
Tarnopol	17	7 712	7 725	7 965	— 0,5	+ 0,2	+ 3.1	1 178	1 119	395	405
Inne	**2**	**38 100**	**36 876**	**38 092**	— 0,2	— 3,2	+ 3,3	**6 314**	**6 466**	**95**	**108**

a) W porównaniu z miesiącem poprzednim. *b* Wobec nienadesłania sprawozdań wzięto sumy z miesięcy poprzednich w listopadzie dla 2 kas, w grudniu dla 14 kas, w styczniu dla 57 kas.

GIEŁDA.

Z giełdy pieniężnej.

W dniu 25 lutego 1932 r. notowano na Giełdzie Pieniężnej w Warszawie:

Dolary 8.88.

Papiery w zł. w zł.

7% Listy zast. Państw. Banku Roln.	83.25
8% Listy zast. Państw. Banku Roln.	94.00
7% Listy zast. Banku Gosp. Kraj.	83.25
8% Listy zast. Banku Gosp. Kraj.	94.00
7% Obl. Kom. Banku Gosp. Kraj.	83.25
8% Obl. Kom. Banku Gosp. Kraj.	94.00
8% Obl. Bud. Banku Gosp. Kraj.	93.00
8% Obl. Polsk. Banku Komun. II em.	81.50
8% Obl. Polsk. Banku Komun. III i IV em.	93.00

Papiery państwowe:

3% Prem. Poż. Budowl.	31.50
4% Prem. Poż. Dolar. ser. III	48.00—47.50
4% Prem. Poż. Inwestycyjna	88.50
5% Państw. Poż. Konwers. z 1924 r.	40.00
6% Pożyczka Dolarowa 1919/20 r.	57.50—56.75
7% Pożyczka Stabilizac.	56.25—55.50
10% Pożyczka Kolejowa	104.00—104.50
Akcje Banku Polskiego	80.50—81.25

Pozatem kosztują ruble złote 4.93, ruble srebrne —. Gram czystego złota 5.9244.

Z giełdy zbożowej.

W dniu 23 lutego roku b. płacono na giełdzie zbożowej w Warszawie (za 100 kgm):

żyto	24.50—24.75
pszenica dworska	27.00—27.50
pszenica zbierana	26.00—26.50
owies jednolity	24.00—25.00
owies zbierany	22.00—22.50
jęczmień na kaszę	215.0—22.50
jęczmień browarny	23.00—24.00

NADESŁANE

Peretiatkowicz Antoni. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej i ważniejsze ustawy polityczne, wydanie piąte, poprawione, Poznań, 1932. Księgarnia Św. Wojciecha, 247 str., cena zł. 4.**

Poczytna książeczka Prof. Peretiatkowicza wyszła w nowem, poprawionem wydaniu, przyczem (signum temporis!) cena książki została znacznie obniżona. W obecnem wydaniu autor wyprowadził szereg komentarzy do Konstytucji, przytaczając różne interpretacje, którym uległa nasza Konstytucja w latach ostatnich.

Ukazał się Nr. 4 „Rolnika Ekonomisty“ organ Związku Organizacyj Rolniczych Rzplitej Polskiej, zawierający artykuły pp.: Stanisława Gryziewicza „Ustawowy przymus używania surowców pochodzenia krajowego“, L. Domańskiego „Kontrola eksportu jęczmienia“, Tadeusza Nowackiego — „Anglja jako światowy rynek konsumcyjny“. Poza tem numer obejmuje normalne działy jak „Przegląd rynków“, kronikę krajową, zagraniczną, wydawnictwa nadesłane i statystykę.